

ТОРЕЦЬК. ШЛЯХ ДО ВІДНОВЛЕННЯ

Звіт за результатами дослідження впливу негативних наслідків збройного конфлікту на життєдіяльність громади Торцеька

ТОРЕЦЬК. ШЛЯХ ДО ВІДНОВЛЕННЯ

Звіт за результатами дослідження впливу
негативних наслідків збройного конфлікту
на життєдіяльність громади Торецька

Київ – 2021

Відносно питань, які виникають щодо цього звіту,
або для висловлення зауважень та відгуків, будь ласка, звертайтеся за адресою
alterpravo@gmail.com

Торецьк. Шлях до відновлення. Звіт за результатами дослідження впливу негативних наслідків збройного конфлікту на життєдіяльність громади Торецька / Київ, 2021 р. — 40 с.

Автори звіту: Валерій Новиков, Вікторія Новикова

Дизайн та верстка: Михайло Федішак

Цей звіт підготовлений Луганським обласним правозахисним центром «Альтернатива» в рамках діяльності Коаліції громадських правозахисних організацій та ініціатив «Справедливість заради миру на Донбасі» при підтримці Гельсінського фонду з прав людини (Варшава)

**HR HELSINKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA**

Зміст дослідження є виключно думкою авторів та не обов'язково відображає позицію окремих членів-організацій Коаліції «Справедливість заради миру на Донбасі» та Гельсінського фонду з прав людини

ЗМІСТ

ВСТУП 7

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ 9

ОБСТРИЛИ МІСЬКИХ ОБ'ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ 12

| Будівля міської ради 12

| Палац культури «Україна» 14

| Заклад загальної середньої освіти I–III ступенів № 3 16

| Центр соціально-психологічної реабілітації дітей 17

| Заклади охорони здоров'я 18

РУЙНУВАННЯ МОСТІВ 20

| Міст в Щербинівці 20

| Автомобільний міст «Горлівка – Торецьк» 24

ОБСТРИЛИ БУДИНКІВ ЦИВІЛЬНИХ МЕШКАНЦІВ 26

| Обстріл Торецька 9 серпня 2015 року 28

| Обстріл селища Новгородське 20 лютого 2021 року 29

СИТУАЦІЯ З ВОДОПОСТАЧАННЯМ В ТОРЕЦЬКУ 33

ВПЛИВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА ЕКОЛОГІЮ МІСТА 36

ВСТУП

Торецьк – місто обласного значення в Донецькій області з постійним населенням близько 67 тисяч осіб¹. До складу Торецької громади входять 2 міста (Торецьк, Залізне), 7 селищ міського типу (Курдюмівка, Неліпівка,

Новгородське, Петрівка, Південне, Північне, Щербинівка) та 10 сіл (Валентинівка, Дачне, Диліївка, Дружба, Кримське, Леонідівка, Озарянівка, Суха Балка, Шуми, Юр'ївка)².

¹ За даними Головного управління статистики в Донецькій області <https://bit.ly/36tEE6S>

² <https://decentralization.gov.ua/newgromada/3758/composition>

До 2015 року включно місто носило назву «Дзержинськ». У лютому 2016 року Верховна Рада України, виконуючи декомунізаційне законодавство, перейменувала Дзержинськ на Торєцьк.

В травні 2017 року для виконання повноважень місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування Указом Президента України в Торєцьку було утворено військово-цивільну адміністрацію.

Торєцьк – шахтарське мономісто, провідну роль в його економіці відіграє вугільна промисловість, яка представлена трьома працюючими шахтами – шахти «Центральна» та «Торєцька» ДП «Торєцьквугілля» та орендне підприємство «Шахта імені Святої Матрони Московської»³. З 2003 року відповідно до державної програми в місті було закрито чотири дотаційні шахти – шахта імені Артема, «Нова», «Південна» та «Північна».

З травня 2014 року місто перебувало під контролем незаконних збройних формувань (далі – НЗФ) так званої «Донецької народної республіки» (далі – т.зв. «ДНР»). 21 липня 2014 року населений пункт було звільнено силами 33 бійців Сил спеціальних операцій Збройних сил України і 8 воїнів 73-го Морського центру спеціального призначення. Навіть після того, як в Торєцьку був відновлений контроль української влади, місто продовжує потерпати від обстрілів з важкої артилерії з боку НЗФ, адже територіально знаходиться на лінії зіткнення⁴.

Варто підкреслити, що чим ближче населений пункт знаходиться до зони бойових дій, тим з одного боку, більше негативних наслідків відчуває на собі громада, з іншого боку, складається несприятлива економічна ситуація, яка не дозволяє ці негативні наслідки оперативно та ефективно долати. Відтік професійних кадрів, відсутність інвестицій в місцеву економіку, складність логістичних шляхів – все це є перешкодами для повноцінного розвитку бізнесу. На додачу має місце поступове закриття шахт в рамках вугільної трансформації, відсутність альтернативного виробництва, скорочення робочих місць.

Метою даного дослідження було відобразити ситуацію із впливом негативних наслідків на всі сфери життєдіяльності прифронтового міста на прикладі окремо взятого населеного пункту на лінії зіткнення.

³ Через те, що з 2015 року підприємство не сплачує орендні платежі, страхові внески й заробітну плату працівникам, а також не забезпечує безпечні умови праці та використовує майно не за цільовим призначенням, в червні 2021 року господарським судом Донецької області відкрито провадження у справі за позовом Бахмутської окружної прокуратури щодо розірвання договору оренди та повернення цілісного майнового комплексу в державну власність https://don.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&t-rec&id=297296

⁴ Розпорядження Кабінету Міністрів від 7 листопада 2014 р. № 1085 «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення»

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

Одними з основних негативних наслідків для життєдіяльності міста Торецьк, спричинених військовими діями, є руйнування та пошкодження об'єктів інфраструктури, у тому числі, житлових будинків мешканців міста і закладів комунальної та державної власності.

За період проведення антитерористичної операції / Операції об'єднаних сил на території Торецької об'єднаної територіальної громади (далі – ОТГ) пошкоджено або повністю зруйновано 1084 об'єкти, в тому числі 1056 житлових будинків. За інформацією Торецької військово-цивільної адміністрації пошкоджені приватні будинки були відновлені силами гуманітарних організацій, співробітниками Державної служби з надзвичайних ситуацій України (далі – ДСНС) при участі адміністрації міста.

Загальна кількість цивільних осіб, постраждалих внаслідок збройного конфлікту, складає 159 осіб, з них загинулих – 28.

Психологічні наслідки для мешканців Торецька даються взнаки й дотепер. Постраждалі особи скаржаться на поганий сон, роздратованість, постійне відчуття тривоги, страх гучних звуків.

В 2014 році під час неодноразових обстрілів міста були пошкоджені будівля міської ради, Центр соціально-психологічної реабілітації дітей, будівлі психоневрологічного та протитуберкульозного диспансерів, заклад загальної середньої освіти I–III ступенів № 3. Об'єкти інфраструктури отримали різні ступені пошкодження. Найбільше постраждала будівля міської ради, яка через обстріли та пожежу, що мали місце при звільненні міста, не підлягає реконструкції.

Серед постраждалих будівель міста – палац культури «Україна», який для жителів громади завжди був центром дозвілля та художньо-просвітницького виховання. На його базі діяли десятки секцій та гуртків для дітей та молоді, працював концертний зал, облаштований зимовий сад був справжньою візитівкою міста. Після того, як в липні 2014 року палац культури піддався артилерійському обстрілу та отримав численні пошкодження, його робота була припинена. Десятки працівників втратили свої робочі місця, сотні дітей були позбавлені звичного позакласного життя, тисячі мешканців міста залишилися без культурних заходів та можливостей реалізації своїх творчих здібностей, які надавав їм центр.

Повноцінні відновлювальні роботи розпочалися в 2019 році, коли палац було передано

на баланс Торецької громади. До цього він був власністю державного підприємства «Торецьквугілля». Станом на червень 2021 року реконструкція палацу культури триває, понад 200 дітей вже відвідують відкриті секції та гуртки.

На окрему увагу заслуговує ситуація із зруйнованим мостом через р. Кривий Торець в смт Щербинівка, що входить до складу Торецька. В липні 2014 року через навмисний підрив мосту представниками НЗФ т.зв. «ДНР» була пошкоджена його проїзна частина. Відсутність сталого автомобільного сполучення між містом Торецьк та навколишніми селами призвела до низки негативних наслідків для їх мешканців, пов'язаних з неможливістю потрапити до родичів, до місця роботи, закладів навчання та виховання дітей, медичних та соціальних установ, магазинів. Ремонтні роботи було розпочато лише в 2020 році.

10 липня 2014 року представниками незаконних збройних формувань т.зв. «ДНР», щоб завадити просуванню Збройних сил України з однієї частини міста Горлівки в іншу при її звільненні, було підірвано автомобільний міст автотраси «Горлівка – Торецьк», через який йшла дорожня розв'язка з Горлівки на два міста – Торецьк і Бахмут. Міст мав велике значення для підтримки соціальних зв'язків між людьми, що проживали в населених пунктах з обох його боків, здійснення підприємницької діяльності, забезпечення мешканців навколишніх селищ медичними та соціальними послугами, які вони могли отримати в місті Торецьку. Жителі тимчасово непідконтрольної Україні Горлівки після перетинання ними контрольних пунктів в'їзду – виїзду (далі – КПВВ) не можуть одразу потрапити до Торецька через те, що дорога стала довгою та коштовною. Горлівка – місто обласного значення з населенням майже 250 тисяч жителів, тому кількість людей, що відчувають на собі негативні наслідки руйнування мосту, обчислюється в десятках, а то і в сотнях тисяч осіб.

Наразі відновлювальні роботи не проводяться через недоцільність вкладати кошти в ремонт мосту, який знаходиться на відстані менше, ніж 2 км від непідконтрольної території, та залишається під прицілом та загрозою з боку незаконних збройних формувань.

Нагальною проблемою для мешканців міста Торецьк залишаються перебої з водопостачанням, яке здійснюється від Горлівської фільтрувальної станції, що знаходиться на непідконтрольній Україні території. Через пошкодження водоводу після обстрілів на лінії фронту або через аварії, спричинені зношеністю матеріалів, жителі Торецька та навколишніх населених пунктів часто залишаються без води. В обох випадках оперативні відновлювальні роботи ускладнені процедурними моментами, пов'язаними з досягненням домовленостей щодо встановлення режиму тиші з обох сторін.

Під час безводдя в Торецьку співробітники ДСНС і комунальні підприємства організовують підвіз води жителям міста, які вимушені стояти в довгих чергах, щоб набрати декілька каністр з водою. Особливу незручність відчувають особи похилого віку, для яких неабияку складність становить занесення важких ємностей на верхні поверхи.

З огляду на серйозність ситуації, що склалася, Донецькою обласною військово-цивільною адміністрацією розглядаються питання про можливість будівництва модульної фільтрувальної станції окремо для Торецька або приєднання до одного з існуючих водогонів питної води на підконтрольній території.

Окремим викликом для міста є подолання негативних екологічних наслідків, спричинених затопленням шахт на непідконтрольній Україні території, які підземними ходами пов'язані з шахтами Торецька. Затоплення шахт призводить до просідання ґрунту та виведення з експлуатації об'єктів міської

інфраструктури та промисловості; при порушенні режиму водовідливу забруднені шахтні води впливають на якість підземних і поверхневих вод по обидві сторони від лінії зіткнення.

Для Торецька як прифронтового міста характерні й інші екологічні проблеми: знищення рослинного покриву через пожежі військового характеру; забруднення довкілля важкими металами та іншими агресивними речовинами внаслідок артилерійських обстрілів та застосування вибухівки; знищення родючого шару ґрунту та зелених насаджень через будівництво фортифікаційних споруд і забудову територій військовими об'єктами тощо.

В травні 2016 року в результаті обстрілів була пошкоджена дамба шламонакопичувача Торецького фенольного заводу, що стримує тисячі кубометрів отруйних відходів фенольного

і нафталінового виробництва заводу. У разі її прориву отруйні речовини можуть потрапити у річку Кривий Торець, потім у Сіверський Донець, а звідти – в Азовське море. Проведення відновлювальних робіт на дамбі одразу після аварії було неможливе через ненадання російською стороною Спільного центру контролю та координації (далі – СЦКК) гарантій безпеки. Тільки в липні 2018 року були досягнуті домовленості щодо встановлення режиму тиші.

Варто звернути увагу на те, що вздовж лінії зіткнення знаходяться десятки міст, що мають дуже схожі проблеми, пов'язані з негативними наслідками збройного конфлікту. Але кожне з них, власне, має свої особливості, і для подолання існуючих викликів органи державної влади, що займаються відновленням інфраструктури постраждалих населених пунктів, мають шукати особливий підхід до кожного конкретного міста.

ОБСТРІЛИ МІСЬКИХ ОБ'ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ

Будівля міської ради

При звільненні міста Toreцьk від незаконних збройних формувань 21 липня 2014 року найбільше постраждала будівля міської ради (вул. Дружби, 24а), в якій знаходився штаб представників т.зв. «ДНР».

За словами заступника керівника Toreцької військово-цивільної адміністрації (далі – ВЦА) в той час в приміщенні міської ради працівників не було. Щоб не наражати їх на небезпеку, десь за два тижні всі працівники були евакуйовані в іншу будівлю міста.

Активна фаза почалася о 5–6-й годині ранку. Коли будівля вже була під контролем українських військових, бій продовжувався ще більше 8 годин – НЗФ «ДНР» намагалися «вибити» бійців із зайнятих позицій. Бойовики підтягнули два БТри, два «Урали» з людьми в камуфляжі і «кубанках». З озброєння помітні були автомати, кулемети і гранатомети⁵. Згодом на площу перед будівлею міської ради виїхав танк, який прямим влученням

здійснив 21 постріл. Через обстріли в будівлі зайнялася пожежа. Українські військові багато годин тримали оборону, поки не прийшло підкріплення.

За інформацією респондента під час військової операції з визволення Toreцька, окрім постраждалих військових з обох боків, поранення дістали й мирні мешканці. Це фельдшер швидкої допомоги та цивільна особа, яка проїжджала зранку на велосипеді близько від будівлі міської ради. У фельдшера було складне поранення – йому зробили операцію, і він два місяці перебував на лікарняному.

В той день також постраждали об'єкти соціальної сфери, які знаходилися поруч з будівлею міської ради. Це школа № 3, гірничий технікум, Центр дитячою та юнацької творчості, палац культури «Україна».

⁵ <https://www.radiosvoboda.org/a/30261723.html>

<https://www.petrimazepa.com/freedomfortoretsk.html>

Обстріляна та вигоріла чотириповерхова будівля міської ради на сьогодні не підлягає реконструкції. Згідно з інформацією Торцеької ВЦА сума збитків складає близько 39 млн грн., відповідно до експертної оцінки це приміщення не підлягає відновленню, його необхідно повністю знести.

«Поруч знаходяться дитсадки і школи, технікум, інші дитячі заклади. Тобто зрозуміло, що небезпечним це приміщення

є, в першу чергу, для дітей, яким все дуже цікаво. Декілька разів ми намагалися забезпечити недоступність до нього, наразі вхід до цієї будівлі обмежений, діти не можуть там гратися як раніше, але споруда досі залишається небезпечним об'єктом в центральній частині міста», – говорить заступник керівника ВЦА.

Фото до та після військової операції з визволення Торцеька 21 липня 2014 року

Палац культури «Україна»

<https://bit.ly/3xxQY1R>

До 2014 року палац культури «Україна» відіграв в місті дуже важливу роль і передусім виконував функцію культурного виховання мешканців громади. На його базі працювали десятки творчих колективів, гуртків та секцій. В палаці є концертний зал, розрахований на 900 місць з оркестровою ямою і сценою, яка обертається. Сам по собі палац «Україна» – це багатофункціональний об'єкт

площею 9000 м², в якому згідно з техніко-економічними показниками одночасно, не заважаючи один одному, можуть знаходитися до 1600 осіб.

Головна визначна пам'ятка палацу – зимовий сад на 250 квадратних метрів. Це павільйон зі скляним дахом, де ростуть дерева і квіти з теплих країн.

<https://bit.ly/3roGK7A>

В липні 2014 року під час масованих артилерійських обстрілів міста постраждала і будівля палацу «Україна». Одразу після звільнення Торецька від незаконних збройних формувань т.зв. «ДНР» за результатами візуального огляду були складені дефектні акти, згідно з якими завдані збитки склали 163 тисячі та 77,8 тисяч грн. відповідно. Були виявлені масові деформації самої будівлі, покрівлі, металоконструкції зі східного боку; була порушена діяльність 93-ї підстанції, яка забезпечує будівлю електроенергією, були знищені всі вхідні двері, скло, всі комунікації, тепловентилятори. Але за словами директора ПК «Україна» це сума лише збитків, що були виявлені візуально, без експертизи. За його словами справжня сума в сотні разів більша.

В січні 2019 року палац культури було передано до комунальної власності міста. До цього він перебував на балансі державного підприємства «Торецьквугілля». З моменту заснування ПК в 1972 році, окрім реставрації даху, жодних ремонтних робіт в будівлі не проводилося, тому сказати, що занедбаний стан палацу обумовлений тільки обстрілами в 2014 року, не можна.

Протягом 2019–2020 рр. було відновлено підстанцію, замінено освітлення — встановлені світлодіодні ліхтарі, щоб уникнути енерговитрат, вирішені проблеми з водовідведенням

та каналізацією, частково відновлено опалення, якого не було з 2011 року.

Розроблений проєкт з капітального ремонту та відновлення всієї будівлі передбачає витрати в 250 млн грн., з яких 14 млн грн. — вартість демонування старого даху та встановлення нового.

«Останні 2–3 роки почали звертати увагу на стан будівлі, але просто так таку споруду не відновиш. Місту не по силах вкладати десятки мільйонів у відновлення, враховуючи фінансовий стан громади. Тому все відбувається завдяки спільним зусиллям місцевої влади та облдержадміністрації. Зараз йде пошук фінансів для відновлення покрівлі...», — розповідає директор установи⁶.

Наразі триває фінальна стадія відновлення скління по всій будівлі (352 вікна). Загальна сума витрат склала більше 2 млн грн. — з міського бюджету було виділено близько 800 тис. грн., з обласного — 1,3 млн грн.

6 T-025

Станом на січень 2021 року в палаці культури вже працюють гуртки, їх відвідують понад 200 дітей⁷. Плани керівництва Палацу культури в рамках реконструкції — це відновлення молодіжних центрів, соціальної інфраструктури, різноманітних кружків, музею, відкриття

кінотеатру, спортивно-розважального комплексу. За попередніми підрахунками є можливість працевлаштувати близько 50–60 людей — тоді в активностях будуть задіяні близько 700 дітей і дорослих.

Заклад загальної середньої освіти I–III ступенів № 3

Під час визволення міста 21 липня 2014 року від артилерійських обстрілів постраждала середня загальноосвітня школа I–III ступенів № 3.

«Станом на кінець липня ми майже були готові до навчального року. Але через бойові дії будівля школи сильно постраждала. На щастя, всередині нікого з працівників під час обстрілів не було. Самі руйнування ми вже побачили наступного дня, коли прийшли дивитися. Була пошкоджена значна частина вікон, покрівля, підлога, стіни як всередині, так і з фасаду. Можна навіть зараз побачити деінде, що частина облицювальної плитки — зі слідами пострілів чи мін. Ґанок рознесло, вибиті вхідні двері. Кулями простріляні гардини в актовій залі. Були розбиті музичні колонки, пошкоджені буфетні стійки та багато

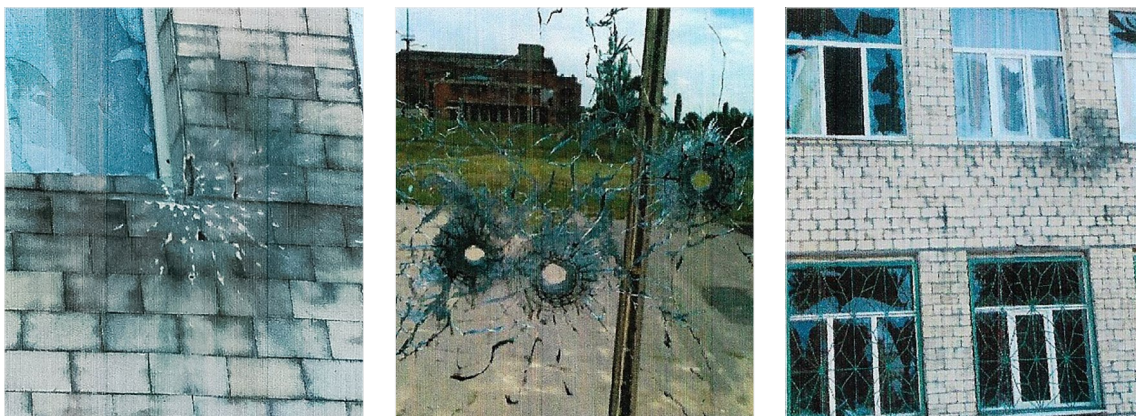
чого ще по дрібницях», — розповідає директорка школи⁸.

За місяць до навчального року всі зусилля керівництва навчального закладу разом з місцевою владою були направлені на відновлення школи. Було замінено 68 склопакетів, вхідні двері, відремонтовано покрівлю. Самоорганізувався педагогічний колектив, в прибиранні активно допомагав батьківський комітет. Були встановлені нові двері до усіх класних кімнат. Завдяки підтримці громадської організації Save the Children було відремонтовано кабінет фізики та два навчальні кабінети.

«Кошти на відновлення школи переважно йшли з місцевого бюджету. Дуже допомагало нам керівництво міського управління освіти, постійно нас підтримувало. Але тут варто зазначити, що і педагоги, і батьківська спільнота відгукнулися і зробили свій внесок. Ми за це їм дуже вдячні!» — зазначає респондентка.

⁷ <https://dnews.dn.ua/news/759453>

⁸ T-027

Через бойові дії в місті виїхало багато мешканців, в тому числі, сім'ї з дітьми. Станом на 1 вересня 2014 року кількість учнів школи № 3 зменшилася на 130 осіб. Але протягом двох років вони майже всі повернулися назад.

Наразі в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України, за кошти Європейського інвестиційного банку реалізується проєкт «Капітальний ремонт будівлі закладу загальної середньої освіти I–III ступенів № 3 „Спеціалізована школа з поглибленим вивченням англійської мови“». Згідно з цим проєктом передбачається капітальний ремонт внутрішніх приміщень (класів,

кабінетів, коридорів, спортивної та актової зали, їдальні) із заміною всіх комунікацій (водо-, тепло-, електропостачання, мережі Інтернет) та повним оновленням матеріально-технічної бази (придбання меблів, комп'ютерної техніки, кухонного та спортивного обладнання).

Зміни торкнуться не тільки школи, а й навколишньої території. Для дітей зроблять зону відпочинку з лавками, урнами і освітленням, встановлять поле для мініфутболу, баскетбольний і волейбольний майданчики, і майданчик зі спортивним обладнанням. Також, у школи зроблять автомобільну парковку на 8 місць⁹.

Центр соціально-психологічної реабілітації дітей

21 травня 2018 року під час ранкового обстрілу околиць міста снаряд розірвався на території Центру соціально-психологічної реабілітації дітей, через що були вибиті вікна¹⁰.

В Центрі перебувають діти, які опинилися в складних життєвих обставинах і потребують щоденної уваги і підтримки дорослих. Співробітники центру – практичні психологи,

педагоги, медпрацівники – здійснюють соціальний захист дітей, надають психологічну допомогу і проводять соціально-психологічну корекцію з урахуванням індивідуальних потреб кожного вихованця.

На момент обстрілу в Центрі знаходилися 36 дітей та 23 працівники. До Торецького відділення поліції звернулося керівництво Центру

⁹ <https://bit.ly/2Vx01ly>

¹⁰ <http://police.dn.ua/news/view/politsiya-toretska-evakuyue-ditej-z-tsentra-reabilitatsii>

з проханням допомоги в евакуації 28 дітей віком від 3 до 17 років, решту забрали рідні. Поліцейськими було вивезено персонал

та підопічних Центру до безпечної зони; діти були доставлені в дитяче відділення місцевої лікарні.

<https://bit.ly/3wyyBs8>

Заклади охорони здоров'я

Внаслідок обстрілів 24 травня 2018 року постраждала будівля Комунального лікувально-профілактичного закладу (далі – КЛПЗ) «Міський психоневрологічний диспансер м. Торезька» (вул. Гайдара, 43). Були вибиті повністю всі вікна (58 штук), пошкоджені господарські приміщення, 2 залізобетонні плити перекриття, 6 дверних блоків та 2 автомобіля «Москвич». На прилеглій території виявлені чисельні воронки від розривів снарядів.

Також зафіксовані пошкодження будівлі КЛПЗ «Міський протитуберкульозний диспансер

м. Торезька» (вул. Гайдара, 25). Внаслідок бойових дій вибито 16 вікон, є пошкодження комунікацій електро- та газопостачання. Серед 13 пацієнтів та 3 працівників закладів постраждалих немає.

Поліція Донецької області повідомила, що за цим фактом відкрито кримінальне провадження відповідно до ч. 1 ст. 258 Кримінального кодексу – терористичний акт¹¹.

За даними української сторони СЦКК, по населеному пункту Торезьк вранці 24 травня

¹¹ <https://bit.ly/2VzZ1Nx>

стріляли з артилерійських систем калібру 152 мм і мінометів калібру 120 мм. Щонайменше 35 снарядів та мін влучили у зазначені будівлі.

За результатами фотофіксації проведеної тоді спостерігачами СЦКК, було встановлено, що вогонь по цивільній інфраструктурі населеного пункту Торецьк противник вів з використанням фугасно-осколочних снарядів повітряного розриву¹².

<https://bit.ly/3B1wWPw>

¹² <https://www.facebook.com/pressifo.news/posts/376826242809998>

РУЙНУВАННЯ МОСТІВ

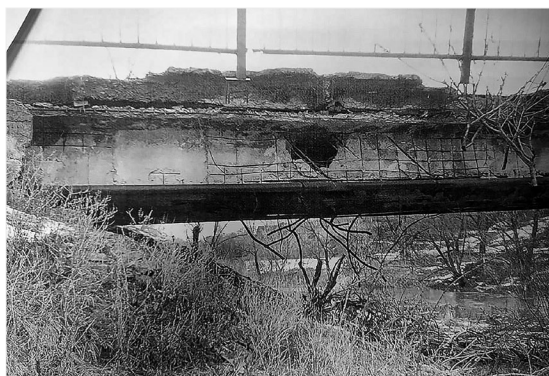
Міст в Щербинівці

В липні 2014 року в смт Щербинівці, що входить до складу Торецька, внаслідок бойових дій був зруйнований міст через річку Кривий Торець, який з'єднує населені пункти Іллінівської територіальної громади і місто Торецьк. За словами селищного голови смт Щербинівки (до 2021 року) під час перебування населеного пункту під контролем НЗФ т.зв. «ДНР» їх представники тричі намагалися підірвати міст:

«Особисто я не бачила ці події, але ми чули дуже сильний звук вибуху. Почали з'ясовувати, що сталося, і тоді зрозуміли, що там пошкоджений міст. Місцеві жителі, які проживають поруч, розповідали, що приїжджали невідомі люди зі зброєю, проводили мінування мосту і готували все до підриву. Свідки стверджували, що вони намагалися протистояти цьому, відмовити підричників, на що отримували грубі

висловлювання на свою адресу»¹³.

Під час вибухів була пошкоджена проїзна частина мосту. Із зовнішньої сторони утворилася велика пробоїна. Після проведення обстеження було встановлено, що ушкодження зазнали несучі конструкції. Вирішення питання відновлення мосту стримувалося незначеністю, в чий власності перебував міст. За словами респондентки на момент пошкодження він не був на балансі селищної ради, не був об'єктом громади. Документи, які підтверджують балансову вартість, або документи на будівництво мосту, знайдені не були.

13 T-002

Керівництво селищної ради розуміло, яку небезпеку становить пошкоджений міст. Декілька разів зверталися до Служби автомобільних доріг для відновлення мосту, але отримували відповідь, що цей об'єкт на балансі їх служби не значиться. Також були звернення до Костянтинівської райдержадміністрації з проханням взяти цей міст на баланс для початку відновлювальних робіт. Розпочати ремонт мосту своїми силами селищна рада не могла, бо не мала достатнього бюджетного фінансування – через відсутність великих підприємств на території селища, надходження до бюджету були дуже маленькі.

«Ми піклувалися про цей об'єкт разом з депутатським корпусом, надсилали звернення до великої кількості інстанцій, піднімали це питання перед керівництвом міста, до Укравтодору надсилали листи. Але ніяких реальних кроків зроблено не було, міст надалі руйнувався, тому ми поставили питання перед Службою автомобільних доріг про вжиття заходів з недопущення аварійних

наслідків, ДТП і людських жертв», — говорить респондентка.

В лютому 2015 року Служба автомобільних доріг прийняла рішення про закриття дороги через міст, офіційно рух транспорту там був заборонений. Була визначена об'їзна дорога через селище Петрівка, яка додавала близько 9 кілометри. Служба автомобільних доріг виставила дорожні знаки, огорожі, але вони постійно зникали – люди прибирали їх, тому що не хотіли їхати в об'їзд, шлях через міст був зручний і набагато коротший.

У 2015 році на місці пробоїни міст провалився під вантажівкою – під вагою автомобіля відбулося складання несучих плит трикутником.

«Це був транспорт, завантажений овочами, які висипалися прямо на міст. Потім машину витягли. Це було надзвичайно серйозна подія, хоч і людських жертв не було», — згадує колишня очільниця селища.

Після цього інциденту на мості утворилася ще більша пробоїна, за складеним актом її розмір становив 3,7х14 метрів. Була зруйнована металева огорожа, і пересування мостом ставало край небезпечним. Але люди все одно ним рухалися – і на велосипедах, і пішки. Великий транспорт проїхати не міг, але легкові автомобілі на свій страх і ризик продовжували здійснювати рух по вільній частині.

Відсутність сталого автомобільного сполучення між містом Торєцьк та навколишніми селами створило безліч проблем для їх жителів. Міст мав велике інфраструктурне значення, адже він знаходився на автомобільній дорозі «Івано-Пілля-Костянтинівка», і багато років поєднував населені пункти і райони. Раніше через цей міст рухався пасажирський автобус за маршрутом «Торєцьк – Костянтинівка». Після припинення руху транспорту короткий шлях, щоб дістатися до сусіднього району, став для мешканців недоступний.

«Пробоїна, яка стала наслідком підриву моста, не давала змоги рухатися транспорту в звичайному режимі. Люди боялися, але все ж таки рух невеликого автомобільного транспорту здійснювався по другій половині моста. Мешканці були вимушені ходити через міст, бо дехто випасав худобу на стороні Катеринівки (населений пункт Костянтинівського району поруч із Щербинівкою), дехто в Катеринівку їздив до родичів, там був дитячий садок і деякі жителі туди возили дітей. Через цей міст здійснювалося підвезення продуктів харчування. В нас 11 торгових об'єктів,

куди возили товари, але після появи великого провалля рух транспорту здійснювався вже через Петрівку», — зазначає респондентка.

За словами місцевих жителів в Щербинівці знаходиться вузлова залізнична станція «Кривий Торєць», яка забезпечує можливість громадянам дістатися на роботу в напрямку Костянтинівки, Слов'янська, а також Новгородського. Однак вони, а також їхні діти, які здобувають освіту в навчальних закладах Костянтинівки, Краматорська, Слов'янська, Харкова, Києва, змушені добиратися до даної залізничної станції пішки на відстань від чотирьох до шести кілометрів. Адже ні автомобілем, ні автобусом до неї дістатися неможливо через зруйнований міст.

Така ж проблема є нагальною і для працівників шахт, збагачувальних фабрик, залізниці та інших підприємств, що знаходяться

<https://bit.ly/3wCKpdo>

в Торецьку. Практично позбавлені можливості спілкуватися родичі з різних населених пунктів, особливо восени та взимку. Людям також неможливо потрапити в лікарню, школу. Жителі сіл Іллінівської ОТГ реалізовували в Торецьку сільськогосподарську продукцію і там же, на місці, купували для себе все необхідне¹⁴. Після руйнування мосту вони були позбавлені такої можливості.

В 2017 році військово-цивільною адміністрацією міста Торецьк міст був прийнятий в комунальну власність територіальної громади, після чого питання його відновлення почали потихеньку вирішуватися. В 2018 році була розроблена проектно-кошторисна документація на його реконструкцію. На відновлення мосту були виділені кошти з обласного бюджету (близько 20 млн грн.). Станом на вересень 2020 року департаментом розвитку базових галузей промисловості Донецької обласної державної адміністрації було проведено торги, укладено договір з підрядником і розпочато роботи з реконструкції мосту.

«Ми з великою радістю повідомляли нашим жителям про початок робіт. Вони навіть не вірили, що це можливо. І коли відновлення розпочалося, це була така резонансна подія для нашого селища. Всі раділи, що відновиться транспортний рух, і людям буде безпечно пересуватися. Спочатку ремонтники зробили маленький об'їзний місточок, через який вже можна було рухатися

транспорту, що вже було дуже гарно...», — розповідає колишня очільниця селища.

За словами керівника Торецької ВЦА ремонтні роботи мають бути завершені до кінця 2021 року. Тоді ж відновиться повноцінний рух транспортних засобів. За проектом міст буде мати бар'єрне й перильне огороження та освітлення¹⁵.

14 https://zi.ua/news/most-mezhdu-kleban-bykom-i-shcherbinovkoy-trebuat-vosstanovleniya-_115173/

15 <https://www.youtube.com/watch?v=AWi8kW8Hjfy>

Автомобільний міст «Горлівка – Торезьк»

10 липня 2014 року о 19:50 в районі станції Майорська представниками незаконних збройних формувань т.зв. «ДНР» було підірвано автомобільний міст автотраси «Горлівка – Торезьк». В результаті пошкодження уламки конструкції моста впали на залізничні колії перегону станцій «Микитівка – Діліївка»¹⁶.

Через цей міст йде дорожня розв'язка з Горлівки на два міста: Торезьк і Бахмут, тодішні Дзержинськ та Артемівськ. Міст був важливим об'єктом інфраструктури, через нього проходить так звана технологічна траса, яка скорочує шлях до інших населених пунктів. В той час якраз йшло активне звільнення захоплених проросійськими формуваннями населених пунктів, і наступне місто за Бахмутом мало бути звільнене місто Торезьк, а потім Горлівка. Міст мав стратегічне значення для будь-яких просувань в різні боки живої сили, військ, техніки, бо з обох сторін було закрито проходи встановленими блок-постами.

За словами керівника військово-цивільної адміністрації селища Зайцевого (авт. – до окупації Горлівки входило до складу Горлівської міської ради), це було навмисне замінування та підірив мосту з метою знищення об'єкта інфраструктури, який міг сприяти потраплянню Збройних сил України з однієї частини міста Горлівки в іншу при її звільненні.

«Я на той момент був у складі добровольчого батальйону „Артемівськ“, і дізнався про підрив мосту, коли ми базувалися в місті Бахмут. Саме на місці, де було підірвано міст, бойовики були у складі щонайменше 30 осіб. Серед них був відомий мені громадянин Олексій Петров, псевдонім „Ізя Кацман“, він сам колишній працівник міліції. І саме він телефонував мені особисто за день чи за два до підриву мосту і просив у мене альпіністське спорядження. Судячи з характеру підриву, думаю, що вони його мінували знизу, але не з землі, а на самих бетонних спорудах. Вибух був такої сили, що в будинках на вулицях Заливна, Кольцова, Сонячна, які знаходяться десть в метрах 350 від самого мосту, були повністю вибиті вікна вибуховою хвилею», — згадує респондент.

¹⁶ <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2014/07/11/7031612/>

Міст повністю впав в частині над залізничними коліями. В мережі Інтернет є багато відео, які викладені самими підриwnиками¹⁷.

Раніше мешканцям селища Зайцеве, щоб потрапити до міста Торецьк, потрібно було подолати всього лише 12 кілометрів. В Торецьку знаходиться найближча лікарня, електропостачальна компанія, магазини, інші об'єкти інфраструктури, але через підриwn мосту жителям навколишніх селищ простіше дістатися до Бахмуту, який знаходиться на відстані 25 кілометрів, ніж їхати в об'їзд до Торецька більше години.

«Дорога має одне із стратегічних значень в розбудові будь-якого утворення, торгівля без доріг неможлива.

Існування населеного пункту без сполучення з іншими населеними пунктами теж майже неможливе в сучасному світі. Тому відсутність дороги (мосту) для нас (авт. — селища Зайцевого) — це величезні збитки, які ми несемо. Відсутня

можливість розвивати будь-яку підприємницьку діяльність. Жителі окупованої Горлівки після перетинання ними КПВВ не можуть одразу потрапити до Торецька, де проживають їхні родичі, знаходяться соціальні служби, тому що дорога стала довгою та коштовною. Горлівка — це місто обласного значення з населенням майже 250 тисяч жителів, тому кількість людей, що відчувають на собі негативні наслідки руйнування мосту, обчислюється в десятках, а то і в сотнях тисяч осіб», — зазначає керівник ВЦА селища Зайцевого.

Наразі відновлювальні роботи не проводяться через недоцільність вкладати кошти в ремонт мосту, який знаходиться на відстані менше, ніж 2 км від непідконтрольної території, та залишається під прицілом та загрозою з боку незаконних збройних формувань.

Вигляд мосту станом на липень 2020 року¹⁸

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=oM-chBC-EeE>

¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=TtsModhHvxQ&t=1s>

ОБСТРІЛИ БУДИНКІВ ЦИВІЛЬНИХ МЕШКАНЦІВ

За інформацією Торецької ВЦА за період проведення АТО на території Торецької ОТГ частково пошкоджено або повністю зруйновано 1056 житлових будинків. Загальна кількість цивільних осіб, постраждалих внаслідок збройного конфлікту, складає 159 осіб, з них загинув — 28.

Починаючи з липня 2014 року місто Торецьк та населені пункти, що входять до його складу, неодноразово піддавалися обстрілам. Значне загострення бойових дій спостерігалося в травні 2018 року.

➔ 17 травня 2018 року внаслідок артилерійського обстрілу зазнали пошкоджень будинки смт Курдюмівка, смт Новгородське. В Курдюмівці в 9 будинках пошкоджені дахи, вікна, в Новгородському — вибиті

шибки. Серед цивільного населення постраждалих немає¹⁹.

➔ 21 травня були обстріляні будинки міст Торецька, Залізного та смт Південне. Пошкоджені вікна, дахи, пробита стіна, вибиті шибки, постраждала лінія газо- та електропостачання²⁰. В селищі Дружба була пошкоджена високовольтна лінія електропередач, у зв'язку з чим 1000 абонентів селища на три дні залишилися без електропостачання та можливості отримувати питну воду²¹.

➔ 28 травня внаслідок попадання міни калібром 120 мм на подвір'я одного з житлових будинків міста Залізне, загинула 15-річна школярка Дар'я Казімірова. За інформацією Генеральної

¹⁹ <https://www.toretsk-vca.gov.ua/novini/2118-poshkodzheno-budinki-smt-kurdyumivka-smt-novgorodske>

²⁰ <https://www.toretsk-vca.gov.ua/novini/2144-toretsk-znovu-obstrilyano>

²¹ <https://www.toretsk-vca.gov.ua/novini/2158-u-s-druzhibi-poshkodzheno-visokovoltnu-liniyu-elektropere-dach>

прокуратури України в ході досудового розслідування встановлено, що обстріл здійснено представниками терористичної організації «ДНР» з міста Горлівка Донецької області²².

- ➔ Ввечері 22 квітня 2021 року в селищі Північне під час обстрілу снаряд розірвався поруч з будинком, в якому проживає багатодітна сім'я. Під час вибуху діти і сусідський хлопець знаходилися у дворі. За словами жінки хлопця відкинуло вибуховою хвилею, і він довго не міг прийти в себе. Переконавшись після огляду, що видимих пошкоджень немає, за допомогою до медиків вирішили не звертатися. Внаслідок обстрілу було пошкоджено огорожу, металопластикове вікно в кухні і вхідні двері²³.

В 2020 році активно йшли роботи з відновлення житлових будинків, які були пошкоджені внаслідок бойових дій. Матеріали для проведення робіт були придбані за кошти обласного бюджету, зокрема за рахунок регіонального матеріального резерву Донецької області. Виконавцями відновлювальних робіт виступили представники Державної служби України з надзвичайних ситуацій²⁴. В проведенні ремонтних робіт активно допомагали гуманітарні організації.

Окрему увагу варто приділити становищу мешканців такого населеного пункту у складі Торецької ОТГ, як селище Південне. До початку збройного конфлікту в селищі проживало близько 1500 осіб. Станом на травень 2018 року через постійні обстріли та несприятливу гуманітарну ситуацію переважна більшість населення мусила покинути своє місце

проживання. В селищі було відсутнє газопостачання, з початку конфлікту припинене будь-яке транспортне сполучення, не було фельдшерського пункту. Мешканці повністю залежали від гуманітарної допомоги, що надавалася міжнародними та українськими організаціями. Через відсутність торгових точок із соціально значущими продовольчими товарами, місцеві жителі були вимушені пішки ходити в сусіднє Залізне за покупками. Де-юре Південне знаходилося під контролем України, де-факто – це була «сіра зона» з максимально обмеженим доступом громадськості, ЗМІ, гуманітарних організацій²⁵.

За інформацією штабу Операції об'єднаних сил в квітні 2018 року НЗФ т.зв. «ДНР» з періодичністю два рази на тиждень прибували до Південного з метою перевірки місцевого населення на лояльність до української влади та демонстраційного показу своєї присутності в ньому. 8 травня 2018 року розпочалася операція Збройних сил України з визволення селища з-під контролю т.зв. «ДНР». 17 травня штаб Операції об'єднаних сил повідомив, що селище перебуває під повним контролем 24-тої окремої механізованої бригади імені короля Данила²⁶.

З цього моменту обстріли селища посилювалися. 31 травня 2018 року на координаційній зустрічі місцевої влади та гуманітарних організацій було прийнято рішення про евакуацію місцевих жителів з селища через безперервні бойові дії поблизу. Жителі попросили організувати «зелений коридор» для виїзду з селища автотранспортом і можливості забрати свої речі. В кінці травня 2018 року селище

22 <https://uatv.ua/gpu-predstavyla-dokazy-vyny-bojovykiv-u-smerti-shkolyarky-na-donechchyni/>

23 <https://novosti.dn.ua/news/311231-na-donetchine-pod-obstrel-popal-dom-mnogodetnoj-semi#>

24 <https://dn.dsns.gov.ua/ua/Ostanni-novini/21015.html>

25 <https://dnews.dn.ua/news/702003>

26 <https://www.facebook.com/watch/?v=374102519749037&t=3>

покинули понад 45 сімей. Всіх евакуйованих жителів розмістили в місті Торезьку²⁷.

За інформацією Торезької ВЦА до них звернулися 12 сімей мешканців Південного, власне житло яких було знищено пожежею через влучення снарядів. На даний час 11 сімей вже забезпечені окремим житлом – квартири надані з міського фонду житла повторно заселення та капітально відремонтовані

за рахунок коштів, виділених з обласного бюджету (загальна сума 975 тис. грн.).

В ході проведення моніторингового дослідження були проведені інтерв'ю з особами, житлові будинки яких постраждали під час обстрілів в серпні 2015 року та лютому 2021. Нижче наведені матеріали цих інтерв'ю. Із міркувань анонімності та безпеки імена респондентів змінені.

Обстріл Торезька 9 серпня 2015 року

Ввечері 9 серпня 2015 року жителі міста Торезька були вимушені лягати спати під звуки вибухів, бо неподалік працювала артилерія. В той вечір Сергій був вдома у своїх батьків. Близько 4-ої години ранку, прокинувшись від гучних звуків, респонденту стало зрозуміло, що це «прильоти» і вони дуже близько. Сергій та його батьки сховалися

в закритих ділянках будинку, що були без вікон. Один з чергових вибухів снарядів призвів до того, що всі скляні вікна в будинку були вибиті. Також за словами респондента був чутний різкий «металевий» звук. Як пізніше стало відомо, один із снарядів влучив в високовольтну лінію електропередач, одна з опор якої стояла надворі.

²⁷ <https://dnews.dn.ua/news/702003>

Близько 5-ої години ранку, коли стало світло, Сергій вийшов на вулицю та побачив, що був повністю зруйнований шиферний паркан з північно-східної частини будинку. В сусідньому дворі була воронка від крупнокаліберного снаряду близько 3 метрів в діаметрі, уламки снаряду були у дворі, в цеглі будинку та в самому будинку. Знайшовши найбільший уламок респонденту стало остаточно зрозуміло, що це снаряд з самохідної артилерійської установки калібром 152 мм.

«Влучення снаряду відбулось з південно-східного напрямку, тобто з окупованої Горлівки. У мене немає сумнівів, що обстріл вела артилерійська батарея російських окупаційних військ, яка дислокувалась у Горлівці. Кількість цивільних осіб, яка перебувала в зоні ураження — близько 100 людей. Як стало відомо пізніше, снаряди падали

чітко у двори по нашій та паралельній їй вулицях на ділянці близько кілометра. Як мені відомо, снаряди впали як мінімум у 4 двори. У одного з наших сусідів, до гаражу якого також влучив снаряд, відбулося загоряння — згоріли два легкові автомобілі. Інші ушкодження — це паркани, кровля, вікна та господарські будівлі», — розповідає Сергій.

Під час цього обстрілу ніхто не загинув і не був поранений. Загальний розмір матеріальних збитків, нанесених майну батьків Сергія, склав близько 20 тисяч гривень. Основним наслідком для сім'ї респондента стало сильне емоційне потрясіння, яке ще довго давалося взнаки. Відновлення електропостачання відбулось в той же день. Ремонтом будинків (вікна, паркани, кровля) займалися гуманітарні організації, зокрема, фонд Папи Римського.

Обстріл селища Новгородське 20 лютого 2021 року

20 лютого 2021 року близько 5:00 ранку було обстріляне селище Новгородське, що входить до складу Торецької ОТГ. В результаті мінометного обстрілу було пошкоджено три житлові будинки по провулку 1-й Театральний, лінія електропередач і газопровід.

За словами жінки, будинок якої постраждав, стріляти почали з третьої години ночі. Було чути багато пострілів, аж як раптом пролунав

дуже потужний вибух — снаряд розірвався неподалік від її будинку.

«Від вибухової хвилі в хаті під стелею пішли тріщини, на горищі осколками побило дах, було розбите скло у вікні, яке виходить на провулок», — зазначає жінка²⁸.

Інша мешканка провулку розповіла, що внаслідок обстрілу в неї було пошкоджено паркан та вибиті вікна.

«Я приїхала сюди в 19-му році, і ось зараз мене в перший раз обстріляли. В мене був сильний шок, я дуже злякалася. Люди тут з початку війни, звикли до цих бойових дій, а я ж ніколи такого не чула,

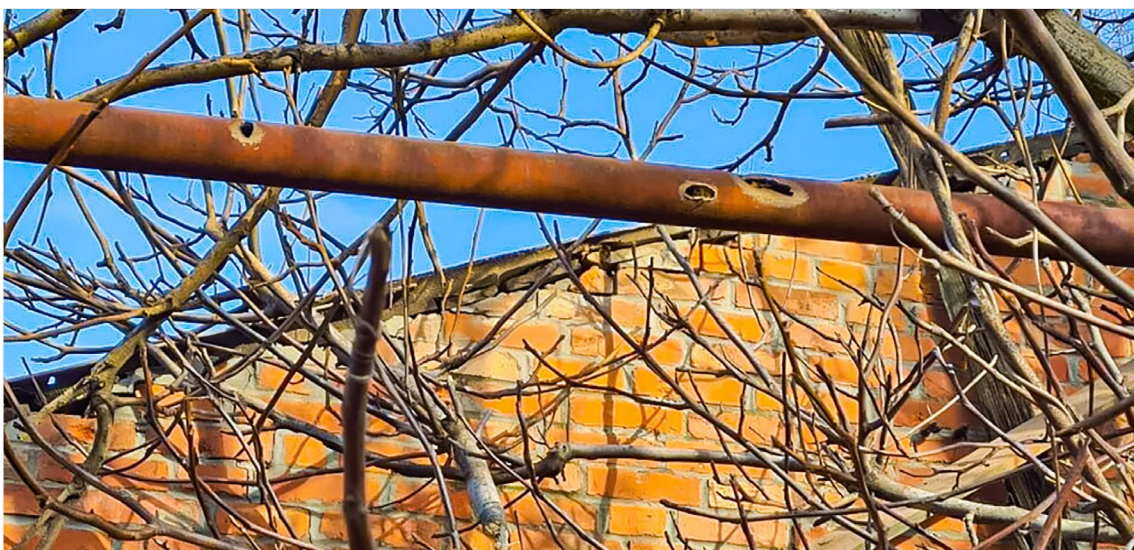
в перший раз таке трапилося. В мене був сильний стрес, ноги стали відніматися...», — згадує респондентка²⁹.

Окрім житлових будинків множинним осколковим пошкодженням піддався надземний газопровід низького тиску. Аварійна ситуація була локалізована протягом декількох годин після обстрілу. За два дні були проведені ремонтні роботи по заміні пошкодженої ділянки газопроводу та відновлено газопостачання³⁰.

²⁹ T-018

³⁰ <https://oblgaz.donetsk.ua/mul-novyny-donetskoblhazu/vidnovlennia-system-hazopostachannia/792-vidnovleno-hazopostachannia-v-selyshchi-novhorodske>

<https://truth-hounds.org/hto-obstrilyav-novgorodskje-j-pivdenne-u-lyutomu-2021-go/>

Один снаряд влучив в місцеве кладовище, неподалік від якого знаходиться школа № 18. Навчальний заклад розташований на відстані 2 км від лінії ведення бойових дій. За словами місцевих жителів неподалік від школи знаходиться досі не розмінована земельна ділянка. Місцева влада неодноразово направляла заявки до ДСНС з проханням розмінувати дану територію, на що отримувала відповідь, що наразі це не доцільно в умовах близькості лінії фронту.

Від селищної ради особам, будинки яких постраждали від обстрілу, була обіцяна допомога у вигляді надання матеріалів для відновлювальних робіт – скла, шиферу.

За словами представника селищної ради одним із завдань місцевої влади є фіксація факту пошкодження/руйнування об'єктів інфраструктури, зокрема, житлових будинків:

«Коли людина до нас звертається, ми повинні виїхати на місце та на підставі її заяви зафіксувати факт пошкодження чи

руйнування. Потім обстежуємо будинок, складаємо дефектний акт пошкоджень, щоб в подальшому, якщо будуть державні або міжнародні програми, ми могли надати дефектні акти, фото пошкоджень, щоб людина могла отримати компенсацію за зруйноване житло.

Але ще потрібне підтвердження самого факту обстрілу. Цим займаються «СІМІС» (авт. – Управління цивільно-військового співробітництва). Вони приїжджають та фіксують в своїх звітах, що був обстріл. Якщо вони це не відобразять, то люди не зможуть претендувати на компенсацію. В нас був один прецедент, коли обстріл як би був, будинок загорівся, а факту нападу зафіксовано не було»³¹.

СИТУАЦІЯ З ВОДОПОСТАЧАННЯМ В ТОРЕЦЬКУ

Ще до початку збройного конфлікту водопостачання міста Toreцьк здійснювалося від Горлівської фільтрувальної станції водоводом питної води діаметром 900 мм. Зараз цей водопровід повністю проходить через кілька балок, лінію зіткнення та позиції української армії та армії т.зв. «ДНР».

Жителі Toreцька та навколишніх населених пунктів часто залишаються без води – або через пошкодження водоводу після обстрілів на лінії фронту, або через аварії, спричинені зношеністю матеріалів. В обох випадках оперативні відновлювальні роботи ускладнені процедурними моментами, пов'язаними з досягненням домовленостей щодо встановлення режиму тиші з обох сторін.

За інформацією директора Департаменту житлово-комунального господарства Донецької облдержадміністрації за 2020 рік серйозних аварій на водоводі «Горлівка – Toreцьк» було дев'ять. Тільки за останній

квартал минулого року зупинка водопостачання Toreцька була майже на 320 годин³².

Чергова аварія на водоводі сталася 4 січня 2021 року. Тоді без води лишилися майже 38 000 жителів Toreцької громади – м. Toreцьк (28336), м. Залізне (2899), смт Північне (5768), смт Південне (750) і частково смт Щербинівка (170)³³.

В той же день робітниками комунального підприємства (далі – КП) «Вода Донбасу» була подана заявка до СЦКК з проханням дозволити провести обстеження та виконати ремонтні роботи. Після отримання дозволу з обох сторін 8 січня ремонтна бригада була готова приступити до своїх обов'язків. Окрім робітників комунального підприємства в процесі задіяно багато осіб: представники СЦКК, ОБСЄ, ДСНС, Збройних сил України, які координують процес, супроводжують до місця аварії, забезпечують безпеку. Обов'язково перед групою проходять сапери з міношукачами, які

³² <https://dnews.dn.ua/news/759591>

³³ <https://freeradio.com.ua/ru/vodoprovod-u-toretska-pochty-otremontyrovaly-vodu-planyruiut-dat-uzhezavtra-donetskaia-oha/>

досліджують визначену територію на предмет вибухівки. Зазвичай до складу групи входили представники Товариства Червоного Хреста, але після того, як в 2018 році на міні підірвалися дві машини КП «Вода Донбасу», його керівництвом було прийнято рішення щодо обмеження участі їх працівників в супроводі ремонтних бригад в небезпечних умовах.

«Там як було. Сапери пройшли. Все нормально. Перед нами (авт. — ремонтною бригадою) тоді Червоний Хрест проїхав, двома машинами, здається. Тобто кілька машин проїхало, а потім КрАЗ із зчепленням екскаватора. І, може, трохи захопив узбіччя. Як потім говорили сапери, що ми тут, по дорозі все оглянули, а ви пішли з траси. Як це пішли?! Ви ж бачите, яка машина їде, то й беріть 1.5 метри в бік», — згадує представник КП «Вода Донбасу»³⁴.

8 січня 2021 року ремонтна бригада разом із представниками організацій, що їх супроводжували, при пошуку місця аварії вийшли на відстань 1 км від непідконтрольної території.

«Раптом почули попереджувальний постріл вгору — коротка черга з автомата. Ми зупинилися, почекали хвилинку-дві та почали далі йти, але знову автоматна черга.

Координаційний говорить — все, треба розвертатися. Пішли на вихід, чуємо — з гранатомету стріляють. Не в наш бік, так, дають зрозуміти, що ми небажані гості. Відвели нас до наших військових. Почали зв'язуватися з ОБСЄ, з керівництвом СЦКК, щоб зрозуміти, що діється. Сказали почекаати. Десять за годину координаційний каже — все, є дозвіл, продовжуємо обстеження. Знову пішли. Ближче до терикона ще разовий постріл з автомата пролунав. Відійшли. Постояли 10–15 хвилин, тільки почали рухатися, ще один постріл. „Ні“ означає „ні“. Координаційний нас вивів, і в цей день ми нічого не робили», — розповідає респондент.

Наступного дня ремонтна бригада при забезпеченні відповідного супроводу змогла розпочати обстеження місця аварії водоводу. 12 січня ремонтні роботи були завершені і розпочато відновлення схеми водопостачання з подальшою подачею води споживачам. Всього в роботах було задіяно 14 працівників підприємства «Вода Донбасу» і 4 одиниці техніки.

Під час безводдя в Торецьку співробітники ДСНС і комунальні підприємства організовують підвіз води жителям міста, які вимушені стояти в довгих чергах, щоб набрати декілька каністр з водою. Особливу незручність

34 T-021

відчувають особи похилого віку, для яких неабияку складність становить занесення важких ємностей на верхні поверхи.

За словами робітника департаменту житлово-комунального господарства Торцеька в питаннях підвезення води акцент робиться на багатоповерхові будинки:

«З огляду на географію нашого міста, яке не маленьке і доволі розкидане, ми в основному підвозимо воду до багатоповерхівок. Люди з приватного сектору дзвонять, лаються, але ми ж не можемо під'їхати до кожного подвір'я. Є певні точки, до яких вже люди звикли. Це мають бути певні майданчики, куди зручно і машині під'їхати, і людям підійти»³⁵.

В 2015–2016 рр., коли місто на декілька днів залишалося без води, були відомі випадки, коли окремі жителі будинків відбирали для своїх потреб воду з радіаторів опалення. Через це поряд з проблемами водопостачання з'являлися негаразди з централізованим опаленням міста, бо на той час не був пропрацьований план заходів на такі випадки, не були розроблені механізми підвезення води до котельних.

«Зараз на всіх котельних є резервуари, в які заходить вода з централізованого водопостачання перед

її подачею споживачам. Коли місто залишається без води, тепломережа в цей момент максимально додає барвника до резервуарів. Для чого це робиться? Мешканці, які забирають воду із системи, в будь-якому випадку кудись її потім дівають. Вода потрапляє в каналізацію, і робітники потім дивляться колодязі. В будинках, в колодязях яких вода найбільше забарвлена, перекривають опалення. Непопулярний метод, але по-іншому ніяк. Краще відрізати 1–2 будинки негідників, але 20 — будуть з теплом», — зазначає респондент.

Координатор руху «Сильні громади» в Торцеьку в рамках проєкту «На лінії зіткнення» зустрічався з міністром з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Олексієм Резніковим. На зустрічі було озвучено питання водопостачання прифронтових міст.

«У питанні водопостачання місцева влада не може щось кардинально міняти, тому що ми повністю залежимо від непідконтрольних територій. Там прорвало або розбомбили — все. Можна тільки забезпечувати підвезення води. Але місцева влада сьогодні робить багато в питаннях благоустрою. Це освітлення, ремонт

³⁵ T-023

доріг, тротуарів. Такого в Торецьку давно не було. Люди це цінують, починають звикати до нормального життя і позитивних змін. Але коли всі люди, як і я, змушені носити додому баклажки з водою, інші позитивні речі просто забуваються», — розповідає громадський діяч³⁶.

За словами директора Департаменту житлово-комунального господарства Донецької облдержадміністрації розглядаються питання про можливість будівництва модульної фільтрувальної станції окремо для Торецька або приєднання до одного з існуючих водогонів питної води на підконтрольній території. Але поки це тільки ідеї і конкретних деталей більше немає³⁷.

³⁶ <https://v-variant.com.ua/article/torec-voda/>

³⁷ <https://bit.ly/3wIeatb>

ВПЛИВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА ЕКОЛОГІЮ МІСТА

В селищі Новгородське розташований Торецький фенольний завод – підприємство хімічної промисловості України з централізованою переробкою фенольної, нафталінової, піридинової сировини. Одним з найнебезпечніших об'єктів на території

ведення бойових дій з точки зору спричинення екологічної катастрофи є його шламонакопичувач – спеціальне сховище, що стримує тисячі кубометрів отруйних відходів фенольного і нафталінового виробництва заводу.

<https://bit.ly/3yKjP39>

В травні 2016 року в результаті обстрілів була пошкоджена дамба шламонакопичувача, яка географічно розташована в «сірій зоні» в двох кілометрах від лінії розмежування. Розриви артилерійських боєприпасів також вивели

з ладу і трубопровід, через який здійснюється відкачка води.

За словами прес-офіцера української сторони СЦКК підполковника Вадима Бакая

переповнення трубопроводу водою може привести до прориву дамби і сходу отруйного селевого потоку, формування токсичної хмари, зараження місцевої річки і загибелі людей³⁸. Проведення відновлювальних робіт на дамбі одразу після аварії було неможливе через ненадання російською стороною СЦКК гарантій безпеки. Тільки в липні 2018 року були досягнуті домовленості щодо встановлення режиму тиші.

Ремонтні роботи проводилися в два етапи. Обидві сторони взяли на себе письмові зобов'язання з дотримання режиму припинення вогню у районі проведення аварійно-відновлювальних робіт у період з 10 липня по 1 серпня 2018 року для забезпечення безпечної роботи патрулів СММ ОБСЄ й усіх залучених фахівців³⁹. В результаті подальших переговорів були отримані гарантії безпеки для продовження робіт на небезпечному об'єкті до 21 листопада 2018 року. Протягом цього часу було зміцнено дамби шламонакопичувачів першої та третьої черги, а також оновлено контрольні свердловини для забору проб ґрунту на предмет хімічного забруднення⁴⁰.

На окупованому Донбасі наразі затоплено мінімум 39 шахт, і далеко не в усіх організований постійний водовідлив. Підземні ходи, які наповнюються водою, об'єднують розділений Донбас. За думкою екологів від затоплення шахт на непідконтрольній Україні території – найсильніше можуть постраждати місто Торцеьк та населені пункти, що входять до його складу⁴¹.

Фахівці держпідприємства «Донецькгеологія» в Торцеьку та на прилеглих шахтах взяли 20 проб ґрунтових вод – шахтних, зі свердловин та із колодязів. Тільки дві з двадцяти проб наближені до норм питної води, а в шахтних водах містяться елементи, концентрація яких перевищує допустимі показники навіть для вод господарсько-побутового призначення. Спеціалісти встановили, що подальше затоплення шахт в цьому районі може привести до таких наслідків:

- ➔ вихід шахтних вод підвищеної мінералізації на площі 1400 гектарів, що призведе до заболочування і засолення ґрунтів, а також до погіршення якості ґрунтових вод;
- ➔ підтоплення 2470 гектарів землі, де ґрунтові води проходять на глибині менше двох метрів;
- ➔ осідання земельних порід на території загальною площею більше 7 тисяч гектарів, що може привести до руйнування будівель і споруд;
- ➔ утворення нових провалів над виробками шахт.

Французька гуманітарна організація ACTED за фінансової допомоги Європейського Союзу, залучаючи технічних експертів і фахівців, розробляє для Торцеької ВЦА «План дій щодо запобігання або мінімізації ризиків внаслідок закриття вугільних шахт», який має стати алгоритмом дій як щодо зниження ризиків екологічної катастрофи, так і з мінімізації її наслідків.

38 <https://bit.ly/3e63E8t>

39 <https://bit.ly/3e6ylKM>

40 <https://bit.ly/3k7iVJS>

41 <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-realii/30944346.html>

Окрім існуючої загрози для навколишнього середовища, спричиненої затопленням шахт на непідконтрольній Україні території,

для міста Торцяка як прифронтового міста, характерні й інші екологічні проблеми.

вирубка лісу для будівництва фортифікаційних споруд і забудови територій військовими об'єктами

знищення родючого шару ґрунту, та зелених насаджень; погіршення кисневого оновлення повітря

замінування територій, в тому числі, потрапляння снарядів в екологічно небезпечні об'єкти (породні відвали, шламовідстійники, полігон твердих побутових відходів тощо)

неможливість виконувати планові ремонтні роботи, відсутність моніторингу, великий ризик екологічної катастрофи

знищення рослинного покриву через пожежі військового характеру

загибель тварин та комах, знищення трав'яних покривів та верхнього шару ґрунту, порушення екосистем

забруднення довкілля важкими металами та іншими агресивними речовинами внаслідок артилерійських обстрілів та застосування вибухівки

отруйні опади, відчутне збільшення захворюваності, прогресуючий відсоток онкології

загроза пошкодження ЛЕП, які постачають електроенергію на екологічно небезпечні об'єкти, а також об'єкти промисловості, які можуть призвести до екологічної катастрофи

екологічні катастрофи, неможливість взяти термінових заходів

переселення диких тварин до населених пунктів через шумове забруднення, переселення польових птахів

небезпека для мешканців міста, збитки для сільського господарства, загальне порушення екосистем

